

Часопис "Топола", година I, број 1, Доња Градина 2015.

Јавна установа "Спомен-подручје Доња Градина" 2015. године почела је са објављивањем часописа "Топола". Повод за покретање овог периодичног издања било је обележавање седамдесет година од пробоја логораша из Концентрационог логора Јасеновац. Часопис су покренули стручни радници "Спомен-подручја Доња Градина" уз помоћ стручних радника из других установа културе и образовања.

Уводни део "Тополе" донео је "Ријеч редакције", у коме је образложен повод за покретање часописа, изложена замисао о структури и изражена нада да ће се мисија часописа испунити.

Структуру часописа чини пет рубрика: "Историјска истраживања", "Студије о рату и геноциду", "Документи и сјећања", "Ставови" и "Прилози". У овом броју радови су објављени готово у целости на српском (на ћирилици и латиници), а један рад на енглеском језику. Први број часописа "Топола" завршава се Упутством сарадницима, на српском (стр. 239–242) и на енглеском језику (стр. 243–246).

Први део посвећен је историји Козарске Дубице и ширег подручја. У овом делу часописа објављују се радови који се баве истраживањем већих географских целина. Друга целина часописа посвећена је објављивању радова чије теме су везане за логор Јасеновац и стратиште Доњу Градину, ратне злочине, страдање становништва, геноцид и холокауст. Трећа рубрика "Тополе" служи за објављивање изворне грађе и ауторизованих сећања. У четвртном делу часописа омогућено је објављивање текстова "који аргументовано образлажу одређен критички став" по одређеним питањима. Задња рубрика у часопису омогућава објављивање приказа књига, извјештаја о активностима ЈУ "Спомен-подручја Доња Градина", као и прилога о васпитно-образовном раду чије су теме ратни злочин и геноцид у Независној Држави Хрватској.

Први и једини рад у рубрици "Историјска истраживања" првог броја часописа јесте рад Тање Тулековић, вишег кустоса установе која је издавач "Тополе". У раду под називом "Село Доња Градина" (стр. 13–27) ауторка је навела основне географске податке и историјски развој села и околине, те приказала број становника у Доњој Градини и свакодневни начин живота људи до пред почетак Другог светског рата. Тулековићева је посебну пажњу посветила дешавањима у селу од 1941. до 1945. године. У поднасловима о цркви и школи у Доњој Градини ауторка је донела податке о територијалном обиму парохије,

градњи храма и крсним славама по презименима, а потом о градњи школа и развоју школства на тим просторима. Рад је обogaћен скицом Храма Вазнесења Господњег у Доњој Градини, који и након протока више од седам деценија од рушења још није обновљен, усташким документом о одобрењу рушења оштећеног храма из 1941. године и посебно сведочанствима непосредних очевидаца догађаја.

У рубрици "Студије о рату и геноциду" објављени су радови шест аутора. Кустос–историчар Дејан Мотл у раду "Крај logora III – Cigłana" (стр. 31–51) приказао је настанак логора Јасеновац, са посебним акцентом на логор III – Циглана. Нарочито је описао пробој логораша из Циглане. Завршни део рада посвећен је дешавањима у и око Јасеновца после 1945. године, од увиђаја Окружне комисије из Нове Градишке, преко формирања Спомен-подручја и изградње Меморијалног музеја 1968. године, до дешавања почетком деведесетих година XX века. У раду "Glas Koncila – nastavak relativizacije i prikri vanja ustaških zločina na primeru feljtona Igora Vukića (2013)", (стр. 52–87) Милан Радановић је анализирао процес ревизионизма у погледу злочина усташа и НДХ кроз призму фелтона новинара Игора Вукића, који је у наставцима објављиван у званичном гласилу Загребачке надбискупије.

Стручни радник Музеја на Мраковици Марина Љубичић написала је рад "Покољ у селима Паланчиште и Јеловац кроз документа и свједочења преживјелих" (стр. 88–99). Ауторка је на основу извјештаја немачке и усташке провинијенције и седочанстава мештана описала покоље на више локација у наведеним селима и приказала праву слику Независне Државе Хрватске кроз наведене монструозне злочине.

Саломон Јазбец са Маргеловог института из Загреба у раду "Wikijasepovac: prikaz ustaškog logora smrti na internetskoj enciklopediji" (стр. 100–113) написао је да су хрватску страницу слободне енциклопедије Википедија преузели "аматерски аутори проусташке оријентације". Јазбец поткрепљује своју тврдњу да су поменути аутори то искористили величајући НДХ и минимизирајући усташка недела у Јасеновцу.

Стручни сарадник Музеја жртва геноцида из Београда Бојан Ђокић у раду "Косово и Метохија и Јасеновац: пострадање птице коса у јасеновачком дрвећу" (стр. 114–131) писао је о страдању становништва Косова и Метохије у логору Јасеновац. Аутор је навео имена и презимена, као и друге податке, четрдесет и четири лица рођена на Косову и Метохији која су страдала у највећем стратишту Независне Државе Хрватске, разврставши спискове на децу до четрнаест година и лица старија од наведене животне доби.

Виши кустос музеја у Прокупљу Дарко Жарић описао је страдање и статистичке податке о страдалим становницима Топличког округа у нацистичким логорима у Норвешкој и логору Маутхаузен у раду "Концентрациони логори у Аустрији и Норвешкој у Другом светском рату (са освртом на интерниране Топличане)" (стр. 132–155). Аутор је на основу необјављене грађе, новин-

ских чланка и консултоване литературе донео и табеларне приказе броја људи из наведеног округа који су боравили у логорима Маутхаузен и у Норвешкој.

Рубрика "Документи и сјећања" садржи два коауторска и један самосталан рад. Један рад представља објављене изворе, један сведочење два јеврејска заточеника Јасеновца о страдању Срба, а последњи рад ове рубрике доноси лично сведочанство.

Магистар Владан Вуклиш и Драган Тркуља објавили су до сада необјављене изворе у раду под називом "Izvjestaji Sreskog komiteta KP BiH Bosanska Dubica iz 1945. godine" (стр. 159–196). Аутори су објавили тринаест докумената које је Срески комитет Комунистичке партије из Дубице упутио Окружном комитету Партије у Бањалуци од 1. јуна до 30. децембра 1945. године. Наведени документи доносе приказ политичких, друштвених и социјалних прилика у срезу, а посебно се уочава индоктринација идеологијом нових власти.

Милош Дамјановић и Славиша Бишевац су објавили рад "Свједочење двојице јеврејских заточеника логора Јасеновац о страдању Срба" (стр. 197–211). Јевреји, Јосип Ерлих из села Кошка код Нашица и Едвард Едо Шајер из Сарајева, једни су од ретких преживелих сведока страдања српског народа у логору Јасеновац. Дамјановић и Бишевац су упоредним доношењем ова два сведочанства и њиховом анализом доказали истинитост сведочења и потврдили да и секундарни извори могу, у недостатку примарних, послужити за објективно приказивање догађаја. Проф. др. Светозар Ливада у записаном сведочанству "Sjećanje: Doživotni sam rasijent genocida" (стр. 212–214) писао је о злочину у селу Зечева Варош, код Слуња, на празник Светога пророка Илије 20. јула / 2. августа 1941. године. Том приликом усташе су, поред других мештана, убили и Драгу Кукић и то на један од најмонструознијих начина – задали су јој осам убода ножем у врат, расекли груди и распорили абдомен.

"Ставови", четврта рубрика "Тополе", у првом броју доноси један полемички текст. Ради се о чланку Јосипа Јагића под насловом "Тко је устао 27. јула 1941. i protiv кога" (стр. 217–223). Аутор износи мишљење о самом устанку у селу Срб 27. јула 1941. године и тумачењима и односу према том датуму у социјалистичкој Југославији и Републици Хрватској.

Пета целина часописа, под називом "Прилози", садржи два чланка – разматрање Хаве Барух и Извјештај о активностима ЈУ "Спомен-подручје Доња Градина" Милорада Букве. Барухова је у раду "The Educational Philosophy of Yad Vashem" (стр. 227–236) писала о образовној филозофији Јад Вашема. Она је после уводне напомене, кроз призму педагошког приступа и старосне границе за учење о холокаусту, разматрала питања појмова јеврејских жртава пре холокауста, свакодневног живота Јевреја током "Шоа", извршилаца, улоге васпитача, интердисциплинарног образовања, освете и комеморације. Тадашњи директор ЈУ установе "Спомен-подручје Доња Градина" писао је о активности установе под називом "Изложба Јавне установе Спомен-подручје Доња Градина *Економије јасеновачких логора*" (стр. 237–238). Буква је констатовао да је

установа 2014. године реализовала покретну изложбу наведеног наслова, чији аутор је Тања Тулековић, виши кустос ЈУ "Спомен-подручје Доња Градина". Потом је навео садржај изложбе од петнаест паноа и приказао импресиван пут изложбе, од отварања 1. априла 2014. године у Галерији Академије наука и умјетности Републике Српске у Бањалуци, преко гостовања у Добоју, Зеници, Музеју Херцеговине у Требињу, Музеју Семберије у Бијељини, неколико места у Србији, од којих издвајамо онај у Галерији науке и технике САНУ у Београду, до изложбе у главном граду Аустрије.